

26x18.76	1	12	עמוד	כותרת - הארץ	06/04/2014	41905476-6
בית איזי שפיר - 82023						

תנו לגדול ברגש

פעוטות הסובלים מנכות התפתחותית מקבלים בדרך כלל עזרה פיזית ושיקומית רבה, אולם היא חסרה התייחסות לצרכים הרגשיים ולהתפתחות הנפשית

יצחק הירשברג

י, בן שנתיים וחצי, נולד עם פגיעה מוטורית, הוא לא יכול לשאת את גופו והוא מוגבל בייכולת שלו להניע את ידיו ורגליו. האבחנה לא ברורה, ככול הנראה שיתוק מוחין. רוב היום הוא רתוק לכיסא ולא מדבר. בתקופה האחרונה עבר כבר כמה אשפוזים בגלל פרכוסים חוזרים. עם זאת נראה שהוא ילד נבון המצליח לעורר כסביבתו אופטימיות ותקווה, הוא

קודית במערכת העצבים, בשרירים או באיברי החוש ופוגעות בעיקר ביכולת התנועה או בקוגניציה. הפרעות התפתחות שאינן קשורות במערכת העצבים הן קלות יותר, וכוללות למשל: קשיים בדיבור, קשיים במוטוריקה עדינה וסרבול. כאמור, הרקע לנכות או לעיכוב בהתפתחות יכול לנבוע מפגיעה נוירולוגית או פיזיולוגית וגם מתסמונת גנטית או תורשתית. גם אם מאבחנים מידית בלידה את הגורם לעיכוב ההתפתחות או התסמונת

אצל פעוט נורמטיבי ההתפתחות הרגשית והגופנית ארוגות זו בזו. כלומר, הגדילה הפיזית ופעולותיו מסמנות לו שהוא בעל יכולת ורצון. אצל פעוט הסובל ממוגבלות האיזון הזה מופר

הספציפית, קשה להעריך במדויק את מידת המוגבלות שהפעוט יסבול ממנה בעתיד והיא יכולה להיות גופנית, קוגניטיבית, רגשית או שילוב של כל אלו. פעוטות אלו מקבלים בדרך כלל עזרה רבה המיועדת להקל עליהם ולקדם אותם רפואית ותיקודית, אשר אי אפשר להמעיט בחשיבותה. אולם לרוב לא מספיק ניתנת תשומת לב לקשיים הרגשיים המלווים את ההתפתחותם. אצל פעוט נורמטיבי ההתפתחות הרגשית וההתפתחות הגופנית

נית ארוגות זו בזו. כלומר, הגדילה הפיזית והפעולות שהוא מתחיל לבצע, כגון הזזת הגפיים או הליכה, מסמנות לו שהוא בעל יכולת ורצון. כך הוא מפתח את תחושת העצמי שלו ומרגיש בעלות על גופו ותחושתו. אצל פעוט הסובל ממוגבלות ומתקשה לבטא את עצמו האיזון הזה מופר. בדרך כלל, מיד אחרי שנודע להורים שילדם סובל מקשיים התייחסותיים, הם מתחילים להתרוצץ בין אנשי מקצוע רבים, שומעים דעות שונות, נעים בין תקווה לייאוש, בין כעס לקבלה, מחפשים משהו שיבין אותם ואת גודל פגיעתם. הם מנסים למצוא את העזרה הרפואית והגופנית המיטבית ביותר, ובהמשך מסגרות מתאימות, כאלו שיוכלו לקדם ולשקם את הפעוט. אך קורה לא פעם שבתוך המרוץ המתיש הזה, תשומת הלב לצד הרגשי נדחקת הצדה לזמן נוח יותר, שלמעשה אף פעם לא מגיע. הפעוט עצמו נתון פעמים רבות להתערבויות רפואיות שונות, סובל לא פעם מכאבים ומציו באי נוחות פיזית ונפשית והסיבה מתקשה מאוד להרגיעו.

במסגרות השיקומיות השונות בדרך כלל מסמנים יחד עם ההורים מטרות תפקודיות שעל הפעוט להשיג. התייחסות להתייחסות הנפשית עולה וצפה לרוב רק כשהפעוט מתנגד לקבל עזרה, נמצא באי שקט ובוכה הרבה, או להפך: כשהוא פסיבי ולא משתף

נולדים ונתקלים בקשיים

הסיבות העיקריות לנכות התפתחותית

- מחלות גנטיות
- סיבות נרכשות בהריון
- פגות קיצונית
- לידה טראומטית

בעיות התפתחותיות שכיחות אצל פעוטות עד גיל שנתיים

- עיכוב בישיבה, זחילה, עמידה והליכה
- איחור בהתפתחות השפה
- הפרעות בתקשורת

מקור: משרד הבריאות

פעולה. ההנחה של הצוות המטפל ושל ההורים במקרה כזה יכולה להיות שצריך להתגבר על התנגדותו כדי שישכחם לקבל את תפריט העזרה שהותאם לו ויוכל להתקדם. אך עם כל העבודה הפיזית והתפקודית עם הפעוט יש לשים לב עד כמה הוא מוכן לשינוי, איך הוא מגיב בתוך הסיטואציה הפיזית. סימני הביטוי של פעוטות בעלי מוגבלות מצומצמים ביותר ולכן לכל התנגדות או תגובה יש להתייחס כאל צורך להתבטא ולהתקשר, ולא כאל הפרעה. לכן, אם למשל הפעוט מתנגד לטיפול, ניתן לעצור, לחכות ולהקטין את העציפות ממנו. כך יוכל להרגיש עצמי מאי וימלאו צרכיו הרגשיים - הוא מביע רצון מסוים ונענה בהתאם.

להתפתחות הרגשית והנפשית בגיל הרך תפקיד קריטי שכן בתקופה זו לומד הפעוט להכיר את רגשותיו, להביע אותם ולווסתם ומפתח מודעות עצמית. כל התייחסות מעצבת את יכולות ההיקשרות והאמפתיה העתידיות שלו, ולקשר המוקדם שלו עם הוריו ועם הדמויות המטפלות יש השפעה רבה מאוד על כך. אצל פעוטות הסובלים ממוגבלות קשר זה הופך למורכב וסבוך יותר בשל הקושי לבטא את עצמם ושל הסביבה להתייחסותם. לפי הבנתנו, הנסמכת על תובנות מחקר, התייחסות אינטגרטיבית וכוללת היא האפקטיבית ביותר לקידומו של הפעוט הסובל ממוגבלות. התייחסות כזו תאפשר

לו לספוג את התפריט התפקודי שיקומי המוצע לו בצורה טובה יותר כיוון שהיא לוקחת בחשבון את מצבו הנפשי ומאפשרת לו לבטא את המתרחש בעולמו הפנימי. זו גישה רחבה המתייחסת לפעוט כאל מכלול שלם, שסוגי עזרה שונים, גופניים ונפשיים כאחד, מסייעים לו לחוש שליטה בגופו וברצונותיו, על אף מוגבלותו.

כאמור, מסגרות שיקומיות לפעוטות עוסקות הרבה מאוד, ובמסגרות, בקידום התפקוד הגופני הפגוע, ולאחרונה הן אף מסתייעות לשם כך גם בטכנולוגיות חדשניות כגון טבלטים ומשחקי וירטואלי, שנועדו להם שימוש בקלינאות תקשורת ובפיזיותרפיה. התייחסות להיבטים הרגשיים נעשית אגב אורחא ולא כדבר בפני עצמו. כך יוצא למשל, שאין כלל תקנים לאנשי מקצועות בריאות הנפש במסגרות אלו וגם הצוותים עצמם אינם מורגלים בדרך כלל להתייחס להיבטים הללו. רק פעוטות הסובלים מפגיעה המורידת רשמית כנפשית, כמו למשל אוטיזם, זוכים לתמיכה נפשית מאנשי מקצוע טיפוליים, פסיכולוגים ועובדים סוציאליים.

כיום משרד הרווחה ומשרד הבריאות, בשיתוף בית שפירא, מעבירים קורס בנושא התייחסות להיבטים הרגשיים אצל פעוטות עם נכות התפתחותית לעובדים במיניסטריום העובדים עם פעוטות במיניסטריום שיקומיים מכל רחבי הארץ, ואנו תקווה שהם יוכלו בהמשך להתייחס תפיסה זו במקומות עבודתם. הכותב הוא מנהל המרכז לטיפול רגשי בילד, במבוא ובמשפחה בבית איזי שפירא ברעננה